

מעדני אשר

גיליון ט"ז
(שנה ט')
פרשת חיי שרה תשע"ב
י"ל ע"י
מכון "מעדני אשר"

**חתן ששולח שליח שיקדש לו אשה
האם השליח מתענה ביום הקדושין?
בפרשתו כ"ד ל"ג לא אוכל עד אשר דברתי דברי וגו'.**

הנה בקדושת לוי בפרשתו כתב דלכן לא רצה לאכול עד שידבר, כי אליעזר קידש את רבקה בשליחות יצחק והחתן ביום קידושין אסור לו לאכול עד אחר קידושין, לכן לא רצה לאכול עד אחר הקדושין, ובש"ת בצל החכמה חלק ה' סימן קנ"ג.

יש להקשות: הרי הקדושין כבר היה כשנתן לה הצמידים, א"כ מדוע התענה אז אליעזר, כך מקשה השואל בשו"ת דברי יציב אה"ע סימן ע"ג.

ומתוך הדברי יציב: דאין הכרח לזה דיש לומר שהקידושין היו כאשר ויוצא העבד כלי כסף וגו' ויתן לרבקה שהיה אח"כ כמבואר בפסוק שם כ"ג וכן איתא להדיא בחזקוני דהך ויוצא העבד כלי כסף לשם קידושין נתנו, והראשונים לשם מתנה.

מעדני אשר: נראה להעיר דהרי בטעם הדבר שהחתן מתענה ביום חופתו איכא כמה טעמים, ורוב הטעמים לא שייך בשליח לקדושין רק בחתן עצמו, אלא רק טעם אחד שייך גם בשליח, ואולי כוונת הקדושת לוי נמי היה רק לפי אותו הטעם.

דהנה בשו"ת מהר"ם מינ"ץ ח"ב סימן ק"ט כתב דהטעם דהוא יום שליחה דידוע שנמחלו עונותיהם, וטעם זה אינו שייך בשליח דאין מוחלין לו את העוונות.

ומביא עוד טעם בשם יש אומרים: שמה ישתכרו ולא יהיה דעתן מיושבת עליהם בשעת הקדושין, טעם זה שייך בשליח צריך שיהא דעתו מיושבת בעת מעשה הקדושין, דאם לא, לא חל הקדושין.

ובשו"ת מהר"י ברונא סימן צ"ג כתב וז"ל ובינקותי אמרתי הטעם שהחתן מתענה משום דאמרין בירושלמי פ"א ה"ג דמלך נידון בכל יום, וחתן דומה למלך והואיל ויומא דדינא לגביה, צריך להתענות כמו ביום הכפורים, א"כ טעם זה אינו שייך בשליח.

וכותב עוד טעם: ע"פ מה דאיתא בגמ' שבת ק"ל ע"א דליכא כתובה דלא רמי ביה תיגרא, א"כ כך נגזרה גזירה דנפילה ביה פרעניות, לפיכך מתענה לבטל הפרעניות, וטעם זה נמי אינו נוגע לשליח.

ובספר סדרי אירוסין ונשואין להגר"ש שטחן הביא בשם רבי אפרים מצבונאה זצ"ל וז"ל מטעם זכר לחרבן נהגו החתן והכלה וקורבניהן להתענות ביום החופה כדי שלא יהא שמחה שלמה בעת חופתו, זה נמי לא שייך בשליח שמקדש.

נמצא דרך הטעם של חשש שכרות שייך בשליח קדושין דלכן צריך להתענות.

וכן כתב המגן אברהם אור"ח סימן תקע"ג וז"ל טעם תענית החתן מפני שבאותו יום מוחלין לו על כל עונותיו אי נמי חיישינן יהיה שכור בשעת קדושין, ולפ"ז מי שקבל קדושי בתו הקטנה צריך להתענות, ועיין פרי מגדים שם.

**חתן שמתענה ביום החתונה האם מותר לשתות מים?
יש להקשות:** מהא דכתוב בפרשתו כ"ד י"ט ותכל להשקותו וגו' האיק שותה אליעזר מים באותו היום כיון שהיה שליח קדושין, כך מקשה בפרדס יוסף בפרשתו.

איכא כמה תרוצים:
א. הרי כל מה שליח חתן צריך לקדש זה רק מחמת חשש שכרות, ולא משום מחילת עונות דלשליח לא מוחלין, וחשש שכרות לא שייך בשתיים מים רק בשותה דבר המשקר משא"כ בחתן עצמו ששייך ב' הטעמים אסור לו אף לשתות מים, כך תירץ בפרדס יוסף.

ב. ע"פ מה שכתב באור החיים בראשית פרק כ"ד דלכן נתנה רבקה לשתות לאליעזר קודם הגמלים הרי קימ"ל שצריך אדם להקדים לתת מזון לבהמתו ואח"כ את עצמו, ותירץ דהיה בסכנה דאז אין צריך להקדים, לפי הנ"ל אתי שפיר, כך תירץ בלב שמהח.

**אדם שנשבע לעשות איזה דבר
האם אסור לו לאכול קודם שקיים את שבועתו?**

הנה במהרי"ל דסקין בפרשתו כתב דבר נפלא מדוע לא רצה לאכול עד שידבר: ע"פ מה דאיתא בש"ע אור"ח סימן תרנ"ב דעל פי דין אסור לאכול קודם נטילת לולב, לכן תיכף כשבא לבית בתואל הגיע זמן מצוותו לקיים שבועתו, והיה אסור לו לאכול ושפיר אמר לא אוכל עד אם דברתי, וכעין זה מבואר במושב זקנים לבעלי התוספת דלכן לא רצה לאכול עד אשר ידבר כדי לצאת ידי שמים מיד וליפטור עצמו מן השבועה.

וכן כתב בשו"ת בצל החכמה חלק ה' סימן קנ"ג דאליעזר הבין ממה שנזדמנה לו רבקה בתפלתו כי עומד הוא לקדשה באותו מעמד, ואם לא, אז עליו לפנות על ימין או על שמאל. ומאחר ואליעזר נשבע לאברהם אבינו על כך, היה מוטל עליו חובה לאמת שבועתו, והזמן לכן היה באותו מעמד כמבואר לעיל, לכן היה אסור לאליעזר לאכול קודם שמקיים שבועתו, דכמו שבכל מצוה המוטלת עליו אסור לו לאכול בהגיע זמנה עד שיקיימנה, כך גם בנשבע לעשות דבר והגיע הזמן לקיים שבועתו אסור לו לאכול עד שיקיימנה.

לפי הנ"ל מתורץ: מה שהקשו המפרשים איך אמר אליעזר שאינו רוצה לאכול עד אשר ידבר, הרי אמרו חז"ל פסחים פ"ו ע"ב כל מה שאומר לך בעל הבית עשה חוץ מצא, כך מקשה במושב זקנים לבעלי התוספת, וכן החיד"א בפרשתו לפי הנ"ל אתי שפיר דכיון שהיה בזה איסור מדינא לכן לא היה צריך לשמוע בקולו, וכן נמי לפי דברי הקדושת לוי דלעיל אתי נמי שפיר כיון דהיה בזה צד איסור אינו צריך לשמוע בקולו, דהרי בגמ' הנ"ל כתוב כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה חוץ מצא, והנה לכאורה אין לזה שום פירוש דהרי דבר הראשון שצריך לשמוע בקול בעל הבית כשאומר לך לצאת, א"כ איך אמרין דזה אינו צריך לשמוע בקולו, ובאמת המאירי שם בפסחים כתב דהמילים חוץ מצא זה הגהת הליצנים, אבל המפרשים כותבים דהיה כתוב בגמ' חוץ מצד איסור, וכתבו את זה בראשי תיבות חוץ מצא דצריכים לשמוע לבעל הבית, חוץ ממתי שיש צד איסור, ועיין במגן אברהם אור"ח סימן ק"ע עוד כמה פרושים בזה וכן באליה רבה, ובדברי אגדה יש הרבה בזה ואין להאריך.

גיליון זה נודב ע"י ידידינו הנדיב הנכבד הרב ראובן קרויזר שליט"א ירושלים לעילוי נשמת אמו האשה הצדקנית מרת באשה פייגע בת הרב יונה זצ"ל נפטרה כ"ד חשון תשנ"ז ת.נ.צ.ב.ה.

גיליון זה נודב ע"י ידידינו הנדיב הנכבד הרב יוסף נתן רוזנברג שליט"א קרית צאנו נתניה לרגל שמחת הולדת בתו תחי' במז"ט יהא רעוא שבכות זיכוי רבבות ירוה נחת מוכל יוצאי תלציו ויעליה בכל אשר יפנה

גיליון זה נודב ע"י הגאון המפורסם רבי אברהם יפה שלעזינגר שליט"א גאב"ד זאנבה מח"ס שו"ת באר שרים לעילוי נשמת חמיו הגאון המפורסם רבי בעלאל שטרן זצ"ל אב"ד קהל יראים וינה ועוד - מח"ס שו"ת בצל החכמה נלב"ע כ' חשון ת.נ.צ.ב.ה. ולרגל שמחת הכנסת ספר תורה לבית המדרש בצל החכמה ירושלים

מדוע כשמתה שרה הספיד אותה אברהם תחילה

ואח"כ בכה הרי קודם בוכים ואח"כ מספידים?

בפרשתן ויבא אברהם לספוד לשרה ולבכותה.

יש להקשות: הרי דרך העולם כששומעים רח"ל שאדם מת ובפרט אדם גדול מיד בוכים, ואח"כ מספידים, וכן איתא בגמ' מ"ק כ"ז ע"ב ג' ימים הראשונים לבכי וז' ימים להספד, א"כ ומדוע אברהם אבינו כששמע שרה אמנו מתה התחיל קודם להספיד ורק אח"כ בכה כך מקשה בכלי יקר בפרשתו, וכן במלבי"ם בפרשתו, וכן בתפארת יהונתן, וכן בדברי מהרי"א על התורה.

איכא כמה תרוצים:

א. נראה לפי שכל מת האבל הולך ומתמעט כי ברבות הימים הכל נשכח, אמנם צדקת זו בכל יום ויום הרגישו ביותר בהעדר שלה, מצד העדר תורתה ומעשיה הטובים שנאבדו לדורה, על כן הקדים ההספד לבכי, שלא יבכו רק כמה ימים שידעו מה החסרון לדור וכך יבכו הרבה על החסרון, כך תירץ בכלי יקר בראשית פרק כ"ג, וכן כתב המלבי"ם בראשית פרק כ"ג.

מעדני אשר: לפי דבריהם נראה להסביר מה דאיתא בגמ' שבת ק"ה ע"ב ב' אמר רבי שמעון בן פזי אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא כל המוריד דמעות על אדם כשר הקדוש ברוך הוא סופרן, ומניחן בבית גנזיו, שנאמר תהילים נ"ו נודי ספרתה אתה שימה דמעתי בנאדך הלא בספרתך, ונתקשו המפרשים מה הענין בספירה, וכי מה משנה כמה דמעות בכה, עיין חתם סופר שבת ק"ה הקשה קושיא זו ולפי הנ"ל אתי שפיר דבצדיק שנפטר לא די שבוכה כמו בכל מת שאדם מישראל נפטר, אלא שצריך נמי לבכות על החסרון לדור שיש כשאין הצדיק שמגין ושופר למוד ממנו דרך תורה, לכן סופרים לראות אם בכה כמה שצריך לבכות על צדיק, מעדני אשר, ועיין בחתם סופר שם כעין זה.

ב. ע"פ מה שכתב בבעל הטורים דלכן כתוב כ' זעירא על לבכותה מפני שהיתה זקינה ועל כן היא מתמעט בבכיה עכ"ל, וכל הרואה ישתומם למה עשה כן לאברהם על אשתו הצדקנית, ונראה דהנה החילוק בין פטירת איש צעיר לפטירת איש זקן ושבע ימים מובן מאיליו, כי הבכיה על איש צעיר נשגבה יען כי נקטף בדמי ימיו ועל כן כל השומע תדמה עיניו על האבידה הלזו, משא"כ על איש זקן כשנפטר רח"ל אינם מתעוררים בבכיה כל כך השומעים, ועל כן מי שרוצה לעורר את העם בבכיה גם על איש זקן, עליו לספר בשבחו של הנפטר ולהציע לפני שומעים מעשיו ופעולותיו בחייו למען ידעו ויכירו הכל איך נאבדה מעמם אבידה יקרה, וזה כונת הבעל הטורים יען ששרה זקינה היתה ומימילא לא היו השומעים נתעוררו כל כך בבכיה ועל כן למען יבינו הכל גודל האבידה היה מקדים אברהם אבינו לספוד אותה דהיינו לספר בשבחה וגודל צדקתה ואז היו מתעוררים בבכיה, כך תירץ בדברי מהרי"א על התורה בפרשתו ע"מ 36.

ג. ע"פ מה דאיתא במדרש על הפסוק "ויבא אברהם לספוד לשרה ולבכותה" מהיכן בא ר' לוי אמר מקבורתו של תרח בא, ואי הוה בכה קודם ההספד היו סבורין ההמון עם שעל אביו בכה ובאמת הוא היה רוצה להראות להמון עם שבכה בשביל שרה על כן הספידה ואמר שבחה וידעו הכל שהבכיה שהיתה אח"כ גם כן בשביל שרה, דאי בשביל אביו למה היה ההספד עליה ולא על אביו, לפי הנ"ל אתי שפיר מדוע הקדים ההספד לבכיה, כך תירץ הגאון רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל בספרו תפארת יהונתן בפרשתו.

האם בני חת היו יכולים לעקב את המכירה של מערת המכפילה

מדין דינא בר מצרא?

בפרשתן כ"ג ג' ד' ויקם אברהם מעל פני מתו וידבר אל בני חל לאמר גר ותושב עמכם תנו לי אחוזת קבר וגו'.

קימ"ל ב"מ ק"ח דינא דבר מצרא דהיינו שהשכנים של השדה יכולין לסלק את הלוקח מלקנותו, משום דכתוב ועשית הישר והטוב.

יש לחקור האם בני חת היו יכולים לבטל את מכירת השדה אף אם היה עפרון מרוצה למכור, כיון שעפרון היה יושב בתוך בני חת ששדותיהן היו סמוכות לשדהו או דילמא לא היו יכולים לעקב את המכירה מדין בר מצרא.

הנה האור החיים בפרשתן כ"ג ט' כתב דנתחכם אברהם לקנות המערה בסדר שאין אחריו ערעור, וכדי שלא יטענו דינא דבר מצרא, עשה כל בני העיר סרסורים בדבר, וממילא בטלו טענת בר מצרא.

וכן כתב בהתורה והמצווה להמלבים שמכר את זה לעיני כל בני חת שלא יטענו אח"כ טענת בר מצרא.

ובאור החיים במקום אחר פרשת ויחי פרק מ"ט ס"ק ל"ב העיר דלכאורה לא שייך כאן כלל טענת בר מצרא, דהרי קימ"ל ב"מ ק"ח דקונה מגוי לית ביה דינא דבר מצרא, ומדוע היה צריך כאן לעשות את כל בני חת סרסורים.

ומתריץ: זה דוקא אם המערער ישראל והטעם כמו שאמרו בגמ' ב"מ ק"ח ב' דא"ל אריא אברחי לך ממצרך, אבל במציאות שלפנינו אין טעם זה צודק כיון שבני חת נמי גוים ויטענו דין בר מצרא לכן היה צריך לעשותם סרסורים.

ובפנים יפות בראשית פרק כ"ג פסוק ח' כתב טעם אחר מדוע לא היה כאן חשש של דינא דבר מצרא, דאברהם אמר להם גר ותושב אנכי עמכם, דהיינו שבתחלה היתה ארץ ישראל בחלק זרעו של שם, כמו שפירש"י לעיל י"ב ו' והכנעני אז בארץ שנפלה בחלקו של שם, אלא שהכנעני כבשה מהם, א"כ כשחזר וקנה אברהם דינו כמו שמכרה לבעלים הראשונים, דקימ"ל ב"מ ק"ח ב' דלית ביה משום דינא דבר מצרא, וזהו שאמר גר ותושב אעפ"י שעכשיו אני גר, מ"מ אני תושב מצד אבותי שהם בעלים הראשונים ולית ביה משום דינא דבר מצרא.

אבל הם לא הוי ניחא להו בטענות אברהם: ואמרו לו מטעמא אחרינא לית ביה דינא דבר מצרא, כי נשיא אלהים אתה, וקימ"ל ב"מ ק"ח דבתלמוד חכם לית ביה משום דינא דבר מצרא.

ובתפארת יהונתן בפרשתו להגאון רבי יהונתן אייבשיץ, וכן כתב בספר נחלת דוד דן באריכות דהיה לו עצה אחרת כדי שלא יהא חשש דינא דבר מצרא, ע"פ מה דקימ"ל ב"מ ק"ח ע"א דבנותן מתנה ליכא דינא דבר מצרא, אבל אברהם לא רצה לקחת מתנה מהם מום דהיה יום אידם דאותו היום מינהו לשופט ואסור ליטול מתנות מגוים ביום אידם.

ויש שכתב דלכן לא רצה אברהם ליטול במתנה משום דשונא מתנות יחיה, כך כתב בספר הון רב בפרשתו.

ובספר הון רב בפרשתו כתב משום טעם אחר מדוע לא היה כאן חשש מצרות: ע"פ מה דקימ"ל ב"מ ק"ב ע"ב דבלוקח לקבורה לית ביה משום דינא דבר מצרא, ופירש רש"י דטרוד וממהר משום בזיון המת.

חתן בתוך ימי השבע ברכות האם מותר לו לתענות תענית ציבור או תענית יארציט או רשות?

בפרשתו כ"ד ב' ויאמר אברהם אל עבדו וגו' ולקחת אשה לבני יצחק וגו'.

הנה הריטב"א תענית ל ע"ב, מובא בברכי יוסף סימן תקמ"ט אות ב', וכן בשערי תשובה סימן תרפ"ו, וכן בביאור הלכה סימן תקמ"ט ס"ק א' כתב חתן מתענה בארבעה צומות שחלו בשבעת ימי המשתה שלו, והם שבעה עשר בתמוז, תשעה באב, צום גדליה, ועשרה בטבת, שאף על פי ששבעת ימי המשתה שלו הם ימי רגל ושמחה בשביל, ואמרו חז"ל במועד קטן ט' ע"א אין שמחה בלא אכילה ושתייה, מכל מקום חייב להתענות.

וכתב ב' טעמים לדבו:

- א. מכיון שאינם אלא ימי רגל של יחיד, ואילו תענית צבור אלו הם ימי אבל דרבים. יבוא דין אבלות דרבים וידחה דין רגל יחיד. וכמו שאמרו כיוצא בזה בגמ' מועד קטן י"ד ע"ב.
- ב. הרי מקרא מפורש הוא, אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי.

אבל הגר"א אור"ח סוף סימן תרפ"ו, עיין בשער הציון שם ס"ק ט"ז חולק על זה: וסבירא ליה דחתן אינו צריך להתענות בארבע צומות רק בתשעה באב.

ולענין הלכה: כתב המשנה ברורה סימן תקנ"ג ס"ק י"ב דחתן צריך להתענות בכל הארבע צומות.

ובתענית יארציט נחלקו הפוסקים אם מותר להתענות: דבש"ת פני יהושע ח"ב חא"ח ס' מ' פסק, שאסור לחתן בתוך שבעת ימי המשתה להתענות ביום יארציט של אביו, ובש"ת מחזה אברהם די בוטון סימן ט"ז אות ל"א כתב מעשה בחתן שחל יום שמת בו אביו בתוך שבעת ימי חופתו, ושאל אם יתענה כמנהגו, וראיתי בכנה"ג סימן תקנ"ג אות ד' שכתב שאין צריך להתענות, וכן הסכים לזה מהר"ד בעל שו"ת בית דוד, אבל הרב מהר"י קובו אמר שיתענה.

ולענין הלכה: כתב במשנה ברורה סימן תקנ"ג ס"ק י"ב שיארציט אסור לו להתענות בשעת ימי המשתה.

ובש"ת האלף לך שלמה סימן נ"ט כתב חידוש גדול שחתן וכלה מותרים להתענות בתוך שבעת ימי השמחה שלהם אפילו תענית יחיד.

ומביא ראייה: מהא דאיתא בגמ' מגילה ה' ע"ב על הא דאיתא במגילת אסתר "שמחה" מלמד שאסורים בהספד "משתה" מלמד שאסורים בתענית, ואי מלשון שמחה ידעינן שאסורין בתענית, הויא ליה למימר שמחה מלמד שאסורים בהספד ותענית, אלא ודאי דמשמחה לא מוכח איסור תענית, ולכן חתן שקבעו לו שבעת ימי שמחה מותר בתענית, ומה שאיתא בגמ' שבעת ימי המשתה היינו שהדרך לעשות בהם משתה, אבל עיקר תקנת חז"ל שבעת ימים הוא רק לשמחה, ולכן אסור באבילות.

ותדע: שאם תקנו למשתה, א"כ יהיה אסור מדינא בתענית, ויהיה אסור אף בתענית צבור תוך שבעת ימי המשתה, וזה לא שמענו מעולם, ומוכח בפוסקים להיפך, וע"כ לומר שלא נקבע למשתה, א"כ אף תענית יחיד מותר.

אבל באחרונים: תמהו עליו דהא קי"ל בגמ' מ"ק ט' ע"א אין שמחה בלא אכילה ושתייה, וכן מבואר במאירי סוכה כ"ז שהתענית ביר"ט איסורו איסור תורה ומדין שמחה, וכן כתב בתוס' הרא"ש ברכות מ"ט א"כ מדין שמחה שמעינן שאסור לחתן להתענות, א"כ בודאי אסור להתענות תענית רשות.

והראיה שהביא ממגילה: יש לדחות, דמשמחה לבד שמעינן דאסור בתענית, וכן ממשתה לבד, אבל הספד לא הוה ממעטינן אי לאו דכתיב שמחה, כך העירו שם בהערות האלף לך שלמה.

איך לימד אברהם את אליעזר תורה הרי אסור ללמד את עבדו תורה?

קימ"ל יור"ד סימן רס"ז ס"ק ע"א, ומקורו בגמ' כתובות כ"ח ע"א אסור ללמד את עבדו תורה.

יש להקשות: מהא דאיתא בגמ' יומא כ"ח ע"ב אליעזר עבד אברהם זקן ויושב בישיבה היה, שנאמר בראשית כד "ויאמר אברהם אל עבדו זקן ביתו המושל בכל אשר לו" אמר רבי אלעזר שמושל בתורת רבו, וכן נאמר בראשית ט"ו "הוא דמשק אליעזר" אמר רבי אלעזר שדולה ומשקה מתורתו של רבו לאחרים, איך היה מותר לאברהם ללמד את אליעזר תורה הרי עבד אסור בתלמוד תורה, כהקשה החיד"א בספרו פני דוד בפרשתו, וכן בעין אליהו יומא כ"ח ע"ב, וכן בפנים יפות בראשית פרק ט"ו, וכן באילת השחר בפרשתו.

איכא כמה תרוצים:

א. אברהם שחרר את אליעזר לכן היה מותר לו ללמד אותו תורה, כך תירץ החיד"א בספרו פני דוד.

ומקשה: א"כ איך כתוב בפסוק ויאמר אל עבדו זקן ביתו המושל בכל אשר לו, הרי כבר לא היה עבד.

ומתריץ: הדכונה שפעם היה עבד או שהוא עדיין מחזיק עצמו עבד אבל הוא גר גמור וכשר, תדע שהוא זקן ביתו ויושב בישיבה ואיך למדו תורה אלא מוכרח דשחררו.

ובזה מיישב: קושיית האחרונים איך נעשה אליעזר שליח לקדש את רבקה ליצחק, הלא קימ"ל אה"ע סימן ל"ה ס"ק ו' עבד אינו יכול להיות שליח לקדושין כיון שאינו בתורת קידושין, ולפי הנ"ל אתי שפיר, ובספר מעדני אשר ח"י שנה תש"ז הבאתי עוד תרוצים.

ב. ע"פ מה דאיתא בירושלמי מגילה פרק ג' דעבד עולה למנין שבעה, ומקשה בגמ' הרי אסור ללמד את עבדו תורה, ומתריץ הגמ' שלמד מאליו או שלימדו רבו כטבי, והחיד"א בספרו שו"ת יוסף אומץ סימן ל"ג כתב דפירוש הירושלמי היינו כדתרגמה הרב שדה יהושע פ"ד דמגילה וז"ל או כשלמדו רבו ואי נמי תימא כשלמדו רבו הב"ע שהיה כשר כטבי עבדו של ר"ג ולעבד כי האי לא אסיר וכדאמרו בכמה דוכתי דאמר ר"ג שאני טבי עבדי דכשר היה, חזינן דלעבד כשר ליכא איסור ללמד תורה, לפי הנ"ל אתי שפיר דאליעזר היה עבד כשר לכן היה מותר לאברהם ללמד אותו תורה, מעדני אשר.

אבל במנחת פיתים להגאון רבי מאיר אריק זצ"ל יור"ד סימן רס"ז הקשה איך טבי למד תורה ומניחו בצ"ע וכן בערוך לגר סוכה כ' תמה איך למד טבי, וכן שו"ת מהר"ל סימן קצ"ט.

ג. ע"פ מה שכתב הגר"ח קניבסקי שליט"א בפירושו על מסכת ציצית ע"מ מ"ב דלכן היה מותר לטבי ללמוד תורה, משום דהאיסור ללמוד תורה לעבד הוא משום דילמא אתי לאסוקי ליוחסין, וא"כ לפי מה שכתב הרמב"ם פרק ד' מנחלות הלכה ה' העבדים והשפחות אין קורין להם אבא פלוני ואמא פלונית שלא יבא מן הדבר תקלה ונמצא זה הבן נפגם לפיכך אם היו העבדים והשפחות חשובין ביותר ויש להן קול וכל הקהל מכירין אותן ואת בני עבדיהן כגון עבדי הנשיא הרי אלו מותר לקרות להן אבא ואימא, לפי הנ"ל אתי שפיר איך לימד רבן גמליאל את טבי תורה דכיון שהיה עבד הנשיא היה מפורסם לכן היה מותר ללמדו תורה, לפי זה אתי שפיר איך לימד אברהם את אליעזר תורה דכיון דהיה עבד הנשיא היה מותר ללמוד תורה, מעדני אשר.

ד. יש לפרש ענין דולה ומשקה, מפני שבאמת אליעזר שהוא עבד אינו חייב בלימוד התורה, כמ"ש חז"ל כתובות כ"ח ע"א אלא שהיה מלמד ומקבל התורה מאברהם ומלמד לשאר גרים, והוא משל לדלי שאין מלאכתו אלא לדלות מהבאר ולהריק לכלים אחרים, כך תירץ בפנים יפות בראשית פרק ט"ו.

מכתבים למערכת

מדוע קרא אברהם שם לבנו יצחק קודם הברית הרי אין נותנים שם לתינוק רק אחר הברית
 מה שהקשתם בשם אחרונים על הא דכותב בפרשת וירא כ"א ג' ויקרא אברהם את שם בנו הנולד לו אשר לדה לו שרה יצחק, וימלא אברהם את יצחק בנו בן שמונת ימים כאשר צוה אותו אלהים דיש להקשות הרי המנהג לתת שם לתינוק רק לאחר המילה ומדוע אברהם לא נהג כן, והקדים לתת שם קודם המילה, ותרגום.

הגאון המפורסם רבי שמאי קחה גראם שליט"א הי"ד מחזיקי הדת
 נראה לחרק, דאיתא בשם הארי"ז ויל דקודם הברית נותנין מהשמים בפי האב איהו שם לקרוא כי זה שם של הנשמה, אבל כאן ביצחק כבר ידע קודם שנולד איהו שם יקרא, דהרי בסוף פרשת לך כשבישר הקב"ה לאברהם אבינו שיווליד בן כתוב וקראת שמו יצחק, לכן קראו לפני הברית.

הגאון רבי אברהם מרדכי יהודה מרקסון שליט"א הי"ד פאדווא
 הרה"ג רבי משה יהודה פריד שליט"א ראש סולל נאור התלמוד ס. פאלא בחול
 הרב משה יוסף נסובים שליט"א בני ברק
 הרב יצחק קדמון שליט"א עקבים

נראה לחרק, דעל קריאת שמו יצחק נצטוה אברהם אבינו מפי השי"ת כמו שנאמר ויהי יום וקראת את שמו יצחק, ובמצוה זו נתחייב מיד בלידתו, משום כך הקדים אברהם אבינו לקרוא שמו תיכף בשעה שנולד.

מעדני אשר: תרוץ זה היתה בידי וכתבת את זה בשם שו"ת רבבות אפרים חלק ד' סימן קכ"ט והושמט בטעות בעת סידור הדברים לרפס.

הרב מנחם מענדל ש"י שליט"א אשדוד

נראה לחרק, דמה שקורים השם במילה היינו כי כשיש הערלה הנפש עדיין לא בקדושה ולא שייך שם ורק אח"כ שמסורים הערלה שייך לקרוא שם, משא"כ ביצחק כיון שהיה קדוש מיד אף שהיה לו ערלה היה יכול לתת לו שם.

מדוע המכבה נר בשבת לחולה שאין בו סכנה חייב הרי הוא טעה בדבר מצוה של ביקור חולים

מה שהקשתם בשם אחרונים על הא דאיתא בגמ' ב' ע"א המכבה את הנר בשבת לחולה שאין בו סכנה חייב, דיש להקשות מדוע חייב הרי קומ"ל סוכה מ"ב ע"א טעה בדבר מצוה פטור וכאן נמי הרי טעה בדבר מצוה של ביקור חולים, אי"כ מדוע חייב, ותרגום בכמה אופנים.

הרב יעקב ישראל מייזנברג שליט"א לונדון

נראה לחרק לפי מה שכתב התוס' וי"ט ריש שבת דלא פטרינן טעה בדבר מצוה אלא במילה ולולב שנתנה שבת לידחות אצלם, שפיר מובן שלא אמרינן שיהא פטור משום טעה בדבר מצוה, שהרי חולה שאין בו סכנה לא ניתק לדחות בשבת.

הרב שלמה ויאל שעהנברון שליט"א ירושלים

נראה לחרק, לפי מה שכתב המהרש"א פסחים ע"ב מ"ה לו דכל הפטור של טועה בדבר מצוה, הוא דוקא באופן דהוא יודע את הדין האמיתי רק טועה וסובר דעושה כדיו, משא"כ כשטועה בעצם הדין כגון דסובר דמותר לשחוט ובה אחר לשם פסח דהיינו באומר מותר חייב, וא"כ יש לומר דכאן מיירי דטעה וחשב דגם לחולה שאין בו סכנה מותר לחלל עליו את השבת ועל זה לוי"כ פטור כדברי המהרש"א.

האם אפשר לקיים מצות ביקור חולים בביקור בלבד בלי לדבר כלום עם החולה

מה שהבאתם בשם הרא"ש על התורה שיש לו לאדם לבקר בחולה ואפילו לא ידבר עמו דבר כגון שמצאו ישן ונחאו לו כאשר גידו לו לחולה כי בא פלוני לעושה לו נחת רוח, והערתם דבספר חרדים כתב פרק כ"ד מ"ז וי"ל ואחר מענפי המצה לדבר עם החולה.

הגאון רבי שלמה אשכנזי שליט"א ירושלים ראש סולל בנסיון

נראה להעיר, דהנה במצות ביקור חולים יש ג' חלקים א) לעזור להסדיר צרכי החולה. ב) להתפלל עליו. ג) בן גילו נוטל חלק ממחלתו, דענין דדבר עם החולה בודאי נכלל בחלק הראשון, אך אם אי אפשר לדבר עמו כגון בחולי מעיים שאי אפשר להיכנס די לעמוד בבית החיצון ולהתדל ולהטיב מצבו, וכן מפורש בירמ"ד סימן ש"א דאם קשה הדבור לחולה אל יכנס אלא יעשה כני"ל, בענין התפלל בודאי אין צריך לדבר עם החולה ויכול להתפלל עליו בלי שידבר עמו, וכן בענין בן גילו שישל מהמחלה בודאי אין צריך דיבור.

הרב יוסף בן ציון רבינוביץ שליט"א סולל לאסוק שמעון אשכנזי ירושלים

כיון דעיקר מהמטרת בביקור חולים להתפלל עליו, אי"כ זה יכול אף כשאינו מדבר עמו, אי"כ בודאי שיש מצוה לבקר אף אם לא ידבר.

מדוע היה צריך שליח לרפאות את אברהם הרי היה לו אבן בעצמו שבו היה מתרפאם כל החולים
 מה שהקשתם בשם הראשונים ואחרונים על הא דאמרין בגמ' כ"ב ע"ב על הפסוק ויהי בך את אברהם בכל" רבי שמעון בן יוחאי אומר אבן טובה היתה תלויה בצוארו של אברהם אבינו, שכל חולה הרואה אותו מיד מתרפא, אי"כ כשחלה אברהם אבינו מן המילה, מדוע היה צריך שליח מיוחד שירפא אותו, הרי אם האבן ריפא את כל העולם כל שכן שעצמו היה יכול לרפאות בזה, אי"כ מדוע לא הסתכל על האבן, ותרגום בששה אופנים.

הגאון רבי יהושע העשיל פאדווא שליט"א מאנטסטר

נראה לחרק ע"פ מה דאיתא בגמ' כ"ב ב' רבי שמעון בן יוחאי אומר אבן טובה היתה תלויה בצוארו של אברהם אבינו, שכל חולה הרואה אותו מיד מתרפא, ובשעה שנפטר אברהם אבינו מן העולם תלה הקדוש ברוך הוא בגלגל חמה אמר אבינו, היינו דאמריו אנשי אידלי וימא אידלי קצירא, וברשי"י מקול החולה חיונין דאינו רפואה גמורה, רק מינקל מן החולי, לכן היה צריך שליח לרפאותו לגמרי.

הרה"ג רבי אלעזר שוורץ שליט"א י"ם מכתב סופר בני ברק

נראה לעיני דהחתם סופר בפרשת חיי שרה הביא קושית התוס' שהרי עד יעקב לא היה חולי, ואיך היה חולה שרצה להתרפאות וחילקו בין חולה של מכה לשאר חולי וכתב החתם סופר דרק אחר קושיות התוס' הקשה הראשונים ואחרונים את את קושיות דאלי"כ היה אפשר לחלק כמו שחילקו התוס'.

הרב נחמיה הערין שליט"א בני ברק

מה שתרצתם באחד התרוצים בשם התפארת יחזקאל דלכן לא התרפא אברהם בעצמו משום דאין חבוש מתיר עצמו בבית האסורים, יש להעיר כיון דהאבן היה מרפא מדוע כשהיה על צוארו של אברהם זה לא ירפא, אם לא שנאמר שהאבן היה מרפא רק מכוון של אברהם. מעדני אשר: שבת בלילה פרשת וירא בשיעור, הערת נמי הערה הנ"ל, והקשתי וכי חולה יזקח לבד אקמול לכאב ראש זה לא יעזור לו משום דאין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים בתמיה.

הרב ישראל מרדכי הורוויץ שליט"א סולל קאליב ונאן ירושלים

נראה לחרק, ע"פ מה דאיתא במאור ושמש שמכאן ג' דרשות של צדיקים שעל ידם נתרפא החולה, והדרגא הכי גבוהה הוא שע"י הסתכלות של החולה על הצדיק מיד מתרפא, ודרגא זו היתה כאברהם אבינו וזה הפשט אבן טובה וכי לפי הנ"ל מובן מדוע לא היה יכול להסתכל עליו.

האם מותר לקרוא שם לתינוק שנולד משמות שהיה קודם אברהם אבינו

מה שהבאתם מחולקות הפוסקים האם מותר ליתן שם לתינוק שנולד משמות שהיה קודם אברהם אבינו דהמב"ט סובר שאסור ומי שיתן כזה שם לא יגדל בשם טוב, אבל החיד"א בספרו ברכי יוסף ועוד הרבה אחרונים חולקים על זה.

הרב בן ציון מיללער שליט"א ירושלים

נראה להעיר דבעל הטורים פרשת וירא מ"ה ע"ב על הפסוק ויקרא בהם שמי ושם אבותי ויצחק כתב וי"ל ויקרא ב' במסורה "ויקרא בהם שמי" ויקרא שמו בישראל" אולי כיון במסורה לזה ויקרא שמו בישראל בשעת קריאת השם יהיה רק שמי ושם אבותי אברהם ויצחק ולא משמות שלפניו זה כמו שכתב המב"ט.

הרה"ג חיים דוד קרקוער שליט"א סולל נהר בקוליס מח"ס לקח חיים

הרב יוסף דוב הלוי חלק שליט"א סולל בית ישראל נהר ירושלים
 הרב ישראל גולדברג שליט"א ירושלים

הרב יוסף חיים הלוי בנינובים שליט"א מדיעין עולית סולל באר יוסף
 יש לעיין דבספר טעמא דקרא להגרי"ח קניבסקי שליט"א בפרשת נה מבוא ל"ב מקומות דמצונו שמות אף משמות שהיו קודם אדם הראשון, דלא כהמב"ט.

הרב יוסף וולקדר שליט"א ירושלים

יש לעיין דהחיד"א דן בזה בעוד שנים מחיבוריו בספר שם הגדולים ערך רבי אברהם וכו', וכן בשו"ת יוסף אומץ סימן י"א.

תגובות אפשר לשלוח עד ליום ג' בערב בלבד
להרב אשר אנשיל שוורץ שליט"א
 לפקס המערכת: leviber@gmail.com או למייל: 057-7961607
 לביוויים בכל ענייני המערכת, בטל: 057-3166560
 מי שמעוניין להצטרף לאלפי המנויים נא להתקשר למערכת

גליון זה נודב ע"י ידידינו
הרב עמנואל פטקס שליט"א לונדון
 לעילוי נשמות זקינו
הגאון רבי משה אריה ראטה ז"ל
 אב"ד דק"ק פאפא
 בן הרב שלמה זלמן זאליץ ז"ל
 נלב"ע כ"ה חשוון ת.נ.צ.ב.ה.

גליון זה נודב ע"י ידידינו
הגאון רבי יהונתן דוד הול שליט"א ירושלים
 דומ"ץ בבית דין נתיבות חיים
 לרגל שמחת היכנס בנו כמר **אברהם נ"ץ**
 לבריתו של אברהם אבינו
 יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות ירוה נחת
 מכל יוצאי חלציו ויעליה בכל אשר יפנה

גליון זה נודב ע"י ידידינו
הגאון רבי עזי אלימלך הורביץ שליט"א
 פתח תקוה
 דומ"ץ בבית הוראה תנכי הוישיבות
 ורב ביהמ"ד כפר גנים פתח תקוה
 לעילוי נשמות אביו
הרב אריה בן הרב קלונימוס קלמן הורוביץ ז"ל
 נלב"ע כ"ד חשוון ת.נ.צ.ב.ה.

גליון זה נודב ע"י ידידינו
הרב יעקב נויסניצווייג שליט"א מונסי
 לברכת מו"ט לאביו רבי אהרן יהושע
 שליט"א לרגל שמחת נישואי נכדתו תחי'
 בת הרב חיים יהודה רייך שליט"א י-ם
 יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות ירוה נחת
 מכל יוצאי חלציו ויעליה בכל אשר יפנה

גליון זה נודב ע"י ידידינו
הרה"ג רבי שמשון בלומנטל שליט"א
 י"מ בשיבת צאנו נתניה
 לרגל שמחת היכנס בנו חביבו
 היניק והכים כמר **יצחק יהושע נ"ץ**
 לעול התורה והמצוות
 יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות ירוה נחת
 מכל יוצאי חלציו ויעליה בכל אשר יפנה

גליון זה נודב ע"י ידידינו הנגיד הנכבד
הרב משה אריה לזר שליט"א בני ברק
 לעילוי נשמות רבו
הגה"ק בעל העטרת משה מומאקאווא ז"ע
 לרגל יומא דהולא החל ב' חשוון
 יהא רעוא שבזכות הגדולה של בעל ההילולא
 תגן עליו ועל בני ביתו להתברך
 בשפע חיים ברכה והצלחה